

NR. 9-10 (83-84), 2024

www.revistaneuma.ro

EDITORIAL

1 **Andrea H. Hedeș**
Trei lebede

CURSIV

3 **Horia Gârbea**
Recensămîntul bobocilor

APARIȚIA NEUMA

5 **Invitat Special**
Aurel Rău6 **Matei Vișniec**
*Experimentul Ios*10 **Gheorghe Grigurcu**
*„Norii, rufe ale cerului”*12 **Cassian Maria Spiridon**13 **Victor Constantin Măruțoiu**
Virgil Mihaie -14 *O exemplară colaborare muzicală româno-helvetă*16 **Cornel Nistea** -
Despre cerșit, sfinți și feți-frumoși
17 *Îmbrățisarea*

INTERVIU

18 **Ion Bogdan Ștefănescu în dialog cu:**
Diana Rotaru

EVENIMENT

21 **Lansare Neuma la Călărași**
Neuma pe Strada de C'Arte22 **Lansare Neuma la Câmpina**
Festivalul Limba Română,
Brașov, 202423 **Colocviul romanului românesc,**
Alba Iulia 2024

RĂZLEȚE

Gelu Negrea
Să vină irochezii! 24

POEZIE

Ana Ardeleanu 25

POEZIE

George Băicoianu 26

PROZĂ

Rodica Bretin - *Mărgele de sticlă* 26

POEZIE

Mircea Drăgănescu 30

ESEU

Gheorghe Lăzărescu
Socrate, apariția scrisului și... internetul 31

POEZIA LUMII

Vasko Popa (Serbia) 32

POEZIE

Mihai Babei 33

SCRITORII LUMII

Arian Leka - *Un Alef la Zagreb* 34

POEZIE

Gabriel Nicolae Mihăilă 38

PROZĂ

Cătălin Rădulescu - *Marotele* 39

POEZIA LUMII

Ahmet Yaşınkaya 41

TEATRU

Aurel Andrei - *Poiana* 42

ESEU

Carmen Duvalma - *Mituri și simboluri în proza lui I. L. Caragiale* 45

POEZIE

Aurora Popescu 47

1

Nr. 9-10 (83-84) | 2024

Editorial
www.revistaneuma.ro

NEUMA

ANDREA H. HEDEȘ

Trei lebede

Cum știu că a venit toamna? Pentru oamenii cumiți toamna începe atunci când fila de calendar arată întâia zi a lui septembrie. Pentru cei pasionați de tradiții și lumile de altădată, toamna vine odată cu luna lui răpciune. Acest cuvânt este unul de... «origine indoielnică. Se consideră reprezentant al lat. *raptionem* „sterpeală” interpretat drept „culesul viei” (Pușcariu 1433; Tiktin); din lat. **raptionem* < *rapa*, cu sensul de „recoltă de ridichi” (Drăganu, *St. rum.*, 1-6; REW 7074a). Toate aceste explicații sînt forțate. Pușcariu, *Lat. ț.* 12, s-a gândit la o creație artificială a latinizilor, soluție și mai puțin probabilă. Prezența suf. -ciune nu este o probă suficientă că acest cuvînt este moștenit, fiindcă acest suf. se poate atașa și la elemente sl. (cf. slăbiciune). Poate se leagă de cuvîntul anterior.» [sursa: DIER (1958-1966)] Sunt și cei pentru care toamna începe odată cu sărbătoarea *Schimbarea la față*, la 6 august, atunci când, se spune, frunzele se schimbă la față, la chip, îngălbenesc, schimbare pe care omul de rînd a asemuit-o cu felul cum s-a schimbat la față, s-a transfigurat Isus pe Muntele Tabor. La 1 septembrie începe nu toamna ci Anul Nou bisericesc. Nu greșim dacă spunem că, pentru școlari, toamna începe odată cu începerea școlii, primele zile ale lui septembrie, prinse în vacanța de vară, sunt însorite de libertatea cu ultimul ei cînt. Pentru scriitorii toamna începe odată cu primele evenimente culturale. Și începe marcant, cu Ziua Limbii Române, celebrată la 31 august. În acest an a continuat cu Festivalul Cărții Pentru Copii, festival desfășurat în zilele de 14-16 septembrie la Cluj-Napoca, exemplar organizat de „Biblioteca Județeană Octavian Goga”. Un interval de câteva zile în care s-a acordat atenție deplină literaturii pentru copii și micilor cititori, într-o manieră inteligentă și inventivă, sub forma unor întâlniri cu scriitorii clujeni, a unor șezători literare, a atelierelor de scriere creativă, de povești, teatru pentru copii, benzi desenate, pictură tradițională sud-coreeană, lansări de carte, precum, bunăoară, *Cartea Cărților Copilăriei*, antologia coordonată de Irina Petras.

Întâlnirile cu cartea au fost facilitate în cele mai entuziaste și de succes modalități, de la *Bonjour Bébé*, atelier susținut de Centrul Francez la *Ate-lienul de povești norvegiene* sau la cel care ne învață *Cum să devenim eroi de povește*. Tot pentru tineri, unii ceva mai „mari”, s-a desfășurat Festivalul „Literatura tinerilor”, în perioada 13-15 septembrie, la Casa Scriitorilor „Zaharia Stancu” de la Neptun, eveniment care s-a bucurat de prezența unui număr de 21 de participanți, mai mult decât la edițiile precedente. Festivalul Internațional de Poezie București a „literaturizat” și în acest an „bătăile inimii”. Zilele revistei *Cronograf* au adus la Satu Mare scriitorii, cărți, artă și meșteșug, conferințe, întâlniri cu elevii colegilor sătmărene, au aniversat 150 de ani de la apariția primei cărți în limba română la Satu Mare, este vorba de Petru Bran și volumul „Mărgăritare”, au propus o întâlnire, la Casa Olarului din Vama, cu Geza Istvanfi (Tezaur Urman Viu) și redescoperirea unor locuri esențiale de pe harta culturii tradiționale în Țara Oașului: Muzeul Țării Oașului, vizitarea localităților Certeze-Bixad-Târșoși-Câmărzana.

NEUMA
REVISTA DE CULTURĂ

Asociația Culturală NEUMA

www.revistaneuma.ro;
www.odituraneuma.ro

Email: redactia@revistaneuma.ro

ISSN 2601 1905
ISSN L 2601 1603

APARE SUB EGIDA UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

Director: Andrea H. HEDEȘ

Redactori: Flavia Adam, Florica Bud, Ioana Diaconescu,
Gheorghe Glodoreanu, Alexandru Jurcan, Nicoleta Milea, George Volceanov
Redactor asociat: Hsu Kieu Bich (Vietnam), Ersin Engin (Turcia)
Corector: Dana Bota, Prezentare grafică și DTP: Gelu IordacheAutorii care doresc să trimită textele pentru rubrica „Jeem Spirit”
sunt rugați să trimită textele culer cu diacritice, în format electronic la: redactia@revistaneuma.roRevista NEUMA promovează diversitatea de opinii; responsabilitatea afirmațiilor cuprinse
în paginile sale aparține exclusiv autorilor articolelor; Revista NEUMA respectă grafiia autorilor.
Revista își rezervă dreptul de a selecta materialele primite

La Filiala Cluj a USR s-a demarat ciclul de evenimente *Sub Reflector* – întâlnirea cu scriitorii polyvalenți și *Conversații între generații* sau... *Nonversații*? În zilele de 25-29 septembrie a avut loc la Cluj-Napoca cea de-a 10-a ediție a Festivalului Internațional de Carte Transilvania, sub motto-ul „de 10 ani citim împreună”, invitatul special al acestei ediții fiind Mihai Măniuțiu. Filiala Alba-Iulia a primit și în acest început de octombrie, pe cei mai mari prozatori români contemporani dar și pe criticii literari la Colocviile Romanului Românesc Contemporan. Tot la început de octombrie, are loc un nou episod Zilele Prazei are loc la Beclean și Bistrița. Școala altfel prilejuește întâlnirea dintre scriitorii clujeni și elevii în „locuri de putere”, așa cum spun șamanii – Biblioteca sau Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România.

În noiembrie are loc mult așteptata Gală Scriitorii Anului, la Iași. Lansările de carte, conferințele, expozițiile de pictură, de fotografie sunt numeroase și aproape dificil de amintit fără a scăpa vreuna din ele. Tot toamna este anotimpul întrunirii ședinței de validare a dosarelor de primire ca membru al Uniunii Scriitorilor din România, un statut râvnit și care atestă munca, talentul și calitatea de membru al breșlei celor care bat la porțile literaturii.

Editura NEUMA, ca întotdeauna, organizează un șir de lansări de carte, evenimente care aduc împreună întreaga familie de *neumatici*, de pasionați de literatură, scriitori care se cunosc, se prețuiesc și se susțin reciproc, ca o adevărată familie. În toate provinciile tradiționale românești, autorii noștri se bucură de recunoașterea confrăților și de prețuirea cititorilor numeroși care sunt o constantă fidelă cu prilejul tuturor întâlnirilor prilejuate de trandafirul alb.

Sunt doar câteva din activitățile care, odată cu venirea toamnei, încep să se deruleze aproape cu bucuria și exuberanța unui canusel. Ele constituie rețeaua de vene, artere și capilare care alimentează cu bucurie, convivialitate, colegialitate și cultură, cu standarde înalte și modele breasla noastră. Să ne amintim triști ani pandemici. Separarea impusă la nivel social, familial, de multe ori, a afectat și lumea literară. Țesătura ce unea lumea scriitorilor s-a tocit, s-a subțiat, s-a rărit, aducând suferință. A fost nevoie de un timp de convalescență, de recuperare, de refacere a legăturilor stricate atât de brutal. Și acum, poate ați remarcat, întâlnirile se reumple de bucuria prezenței, căci până nu demult încă persista o urmă de neliniște și teamă.

În contextul acesta de criză prelungită: pandemie, război, recesiune economică, literatura este o ancoră care permite fixarea și, de ce nu, ridicarea din mărul negru al infernurilor personale înspre cerul albastru, sub care se deschid căile ce umăresc noi, largi orizonturi. Am observat și o mai mare cumințenie, așa, precum *Cumințenia pământului*, și înțelepciune și bucurie în savurarea tăcută a delicatelor intelectuale și spirituale pe care le permite literatura. Sentimentul de apartenență, însoțit cu acela de validare și siguranță dată de continuitate, de tradiție, au, nu cred că e prea mult spus, un efect vindecător, uneori salvator, un balans binevenit față de puternicul sentiment al efemerului. Cu luminile și uneori scăderile sale, breasla scriitorilor reverberază efectele unui mirabil catharsis. Dincolo de valoarea „pragmatică”, intelectuală, de câștig profesional, dincolo de efectul intim, asemănător celui religios, întâlnirile dintre scriitori au și fericitul efect al unor reuniuni plăcute, pur și simplu. Să recunoaștem, se întâmplă destul de rar astăzi ca un grup de oameni cu preocupări comune să se întâlnească pentru a se bucura unul de prezența altuia.

Începuse ploaia și străzile se goliseră ca la un semn. Lacul măturat de ramurile delicate ale sălcilor tresărea violent sub stropii mari și grăbiți. Prinse între pânza de apă și picăturile de ploaie, două lebede negre luncuau prin aerul verde cu grația unor balerine. Dar ceea ce m-a surprins la ele a fost detașarea prințiară cu care, ignorând ploaia tot mai puternică, executau ceea ce părea un dans sincron ce le absorbea, scoțându-le din această realitate lacustră și transportându-le pe probal undeva, într-un paradisic lac al lebedelor, liniștit, însoțit. În dreapta lor, o uriașă lebedă albă, fără a avea habar de frumusețea-i ecclatantă, începu să se joace, cufundându-se în apele verzi ale lacului, răsărind ca o floare strălucitoare sub stropii de ploaie, înălțându-se și fluturând cu maiestate aripile de înget. Cu riscul de a întârzia la evenimentul literar, m-am oprit pentru a filma scena celor trei lebede. Și da, m-am gândit că așa sunt și scriitorii, oricât de „neprielnice” timpurile, nu se pot opri din dansul lor magic, aducător de bucurie.

■■■

Imaginea toamnei este mai degrabă una idilică. Asta chiar dacă între frunze se aud „Jes sanglots/langs/ des violons”, chiar dacă sufletul este „bucuros de moarte”, toamna este frumoasă, e asociată cu roșniția și cu bilanțurile care pot fi bogate, măcar în bobocii care s-au maturizat și pot fi numărați, trecuți la active, fără riscurile mortalității infantile.

Apropos de boboci, toamna se reiau cursurile școlare și, măcar o dată la patru ani, fiecare ins care trece prin școală „imbobocește” ca să zic așa pentru fiecare ciclu de învățământ. Sigur, uneori poezii sînt cuprinși de cite un frison de compătimitire cînd se gîndesc la „iarna mizerabilă” care va îngheța gizele și florile, dar tristețea „iremediabilă” are, totuși, unele compensații în culorile de pe dealuri, schimbarea caniculei într-un regim termic plăcut și căldura prietenoasă a primelor focuri.

Pentru literatură, cultură și viața literară și culturală în genere, toamna oferă paradoxal trezirea viații. Anotimpul care prevestește amarțrea și hibernarea este pentru spirit unul viu și intens. Letargia o aparținut veni, în zelonglurie înclinată cu o ora sau oferite la all inclusive, s-au căit cărți polifonice și SF, multe începute și abandonate după cinci minute de sîstă ori din pricina tentației valurilor calde, specacoalele s-au redus cel mai adesea la muzică de estradă și desfătări de karaoke la care, după trei cocktailuri nimeni nu mai observă că solistul este la al patrulea. Asta nu înseamnă că disprețuiesc plăcerile venii, dintre care somnul în hamac, cu cartea deschisă pe piept e cea mai inocentă.

Dar o dată cu ziua în care „a trecut întii o boare/ pe deasupra viilor” cugetul se scutură și se deșteaptă. Simțurile torpote pînă deunăzi de căldură se ascut brusc, foșnetul frunzelor îl evocă tot mai accentuat pe cel al filelor.

Apoi toamna aduce cu sine deschiderea stagiunilor teatrale și muzicale „de interior” cu public mai puțin decît al concertelor estivale, dar cu muzică și public la un etaj mai înalt al rafinamentului. Actorii și regizorii care au trudit cu folos în arșița verii în sălile de repetiție și apoi pe scenele încălzite, au ocazia acum să-și numere și ei puși ce se ivesc din gîoaacea primierelor.

Revistele literare au apărut și peste vară, uneori cu numere mai de vacanță.

Recensămîntul bobocilor

HORIA GĂRBEA

Acum se așteaptă a publicul, revenit de pe plajele însorite, chiar și de la Mediterana unde mai e sezon, dar de unde începerea școlilor i-a minat spre casă, cititori tradiționali să le privească mult mai atenți. Octombrie nu este numai luna recoltelor agricole – ceea ce, în acest an, nu prea se arată festiv din cauza secetei cumplite – ci și a festivalurilor de tot felul și din toate artelor. Este o benefică dorință de reintîlnire a artiștilor, în primul rînd între ei, dar și cu publicul. Cu optimism, putem presupune că și publicul, unul mai ales școlar și universitar venit din vacanță, le împărțeste dorința.

Dar mai este ceva. Amorțită „de căldură și de praf”, cum spune poetul, și activitatea editorială se trezește la viață taman cînd natura se pregătește să-și lăpede frunzele. Numărul de lansări și recitaluri lirice consecutive acestora crește și își atinge virful după echinox. Autorii care, cu toate ispitele venii, au fost destul de harnici au ce să pună pe tarabe iar croniciarii, ce au odăstă și ei la umbră cu un lichid răcoros în față, așteaptă cu nerăbdare să guste din noua recoltă. Nu fierbe doar mustul, ci și literatura „culeasă tîrziu”, ca o vie bine încărcată de soare.

Din sora noastră de „geantă latină” și multă vreme iar literar, ni se vestește că „la rentrée” aduce un număr impresionant de cărți noi: ils sont 459 romans à être publiés de la mi-août à la mi-octobre en cette rentrée littéraire 2024. Ați citit

corect, 459 doar romane și multe situri le prezintă pe primele 10 sau 15 pe care ar paria. La noi recolta e mai subțire, firește, dar ceea ce se petrece în alte literaturi ne face să sperăm că traducătorii noștri se pot apuca de treabă cu elan, iar editorii ne vor oferi crema acestor sute de aparții.

Cu toate neajunsurile, mai ales într-un an electoral, în care atenția poate fi distrasă de politică, toamna este un anotimp fertil pentru cultură, pentru literatură și alte arte. În această efervescență, Uniunea Scriitorilor și filialele sale au izbutit, așa cum o fac de mulți ani, să organizeze, începînd cu festivalul Literatura Tinerilor, devenit tradițional, ajuns la a VII-a ediție, acțiuni diverse care să aducă arta scrisului în atenție și să coaguleze atenția breșlei. Unele evenimente au și avut loc și s-au bucurat de succes, altele se pregătesc să ocupe prim-planul și, cum au devenit obișnuințe, au toate șansele să se bucure de favoarea publicului și de participarea confrăților. La ora cînd scriu, agenda este plină de manifestări la Brașov, Alba Iulia, Constanța, Cluj, Tîrgu Mureș și, desigur la București.

Să nu uităm că toamna este și anotimpul în care însăși Uniunea își numără bobocii, prin primirea unor noi membri care să ia locul confrăților, din păcate atît de mulți, care ne-au lăsat operele lor și s-au retras în Pantheonul literaturii.

Iată cîteva motive de a privi toamna care a început cu speranță. Iar dacă „faldurii hlamidei” acestei doamne sînt impodobite cu crizanteme, cum ne asigură același iubitor al ei, și trandafirii albi ai Neumei își revendică un loc în alaiul său cu noi apariții de valoare, lansări, recitaluri întîlniri între autori. Vă doresc o toamnă bogată!

■■■

Aurel

Rău

Poezii Stelei

„aux frontières de l'illimité
et de l'avenir”
G. Apollinaire

Poezii Stelei, profilați pe cer,
La drum, ferm, patru, dintre zeci și poate
Sute, să crezi, împiedecați în fier,
O undă spre-a găsi, prin nu se poate,

De cântec, ce li va însingura,
Cu prețul unui semn numai al lor,
De-o zare, scump plătit, după o stea
Mergând, de Bune, azi, Vestiri, un cor.

Steaua în cărți, sub care s-au silit,
din Eminescu, din colinză și dintre
Irazi și netăiați prunci, punct țintit
Și punct lovit, cu-n sărbători cuvinte.

Făcându-și aliat nelimitatul
Și dintr-un viitor, un scut, să spun.
În nici un vis, cu slujba la împărțut,
Și ficcare-n gând cu drumul lui.

Paralelă 45

O linie
pe care
semenalăm încă
distinct
indistinct

1 Iulie

„Contre nous de la tyrannie
l'entendard sanglant est levé”

Azi aduceam din piață crin,
un buchet mare, care aroma orașul.

În întâi născutei
li înfloreau printre-o lămină obraji,
Încât nu știai, când intrai în casă,
cu mâinile și ele înflorite,
cine pe cine sărbătorea.

Era ziua care concura, în lună,
în calendar,
ziua Franței.
Dintre sărbătorile bisericesti nu era niciuna,
să le umbrească,
așa că le aduceam doar lor, să spun,
în ateism,
un prinos,
de suflet.

Crini!
li admira...
Niște răzvrățiți
care cu nimeni nu se lăsa împărțiți,
nici cu cei care cântau pe Sena
contra tiraniei -
fiindcă
regali.

li purtam pe sus,
„prinț” dintr-o frescă
din Knosos.
Atâtea corole, câți anii, în an, impliniți.
Și recitam și din poemul Ofelia
de Rimbaud,
strofa cu versul unde
despre rochie se spunea:
„ca un mare crin”.

Un călător,
prin acest poem,
al unui timp pierdut.
Prin această mărta
lacrimă.

În supermarket

Cum suntem chit, cu căruciorul,
în supermarket:
il golesc și mă golește!
Fiindcă merg rar, pun, în el, cât încap
din tot ce vād.
Și-astfel nu mi trebuie baston.
Sau, Doamne! un cadru.
Ne sprijinim unul pe altul
cum comerțul lumii se sprijină pe noi toți.
În acest cadru,
într-o zi de vineri,
când toată lumea iese de acasă.

Îl conduc, printre standuri,
ca o motocicletă,
cu un car alegoric, până la casă.
Eu și, a tot stăpân, cardul.

Zi de Paști etnografic

Primul simț intrând în reacție
e mirosul,
în ziua întâia de Paști.
Sparge prin el o agheasmă
de măr înflorit,
„florile dalbe de măr”,
din ograda mea.
Care mă ia pe niște aripi și mă pierde,
din zbor, într-o grădină
cu mai mulți meri,
dintre alți pomi,
și ei înfloriți.
Iar acolo - după ce
îmi frec ochii -
întru direct într-o casă
singură,
casa mea.
Și cu apa dintr-un lighean
de pe un spălător,
rece, unde a fost pus un ou roșu,
îmi stropesc fața,
obraji,
absența.
Apoi,
privind spre cer,
spun „Hristos a înviat!”,
de trei ori.
Și de trei ori mi se răspunde
din spre doi părinți,
când nu buniți, ori trei frați
- într-o altfel de grădină
azi
toți -
între icoane,
„Adevărat c-a înviat!”.
Primul simț,
mirosul.
Un măr, „dalbe flori de măr”,
în ograda mea,
în ziua întâia de Paști.
Flori
înfloriri de amintiri.

Matei Vișniec

Experimentul Ios

(fragment de roman)

1.

Bună dimineața.

A venit momentul să începem seria noastră de conversații. Vă mulțumesc că ați acceptat să participați la acest experiment. Cu siguranță că el va fi util pentru întreaga omenire.

Eu mă aflu încă în fază experimentală. Vi s-a dat deja această informație. Dar este important să vă reamintesc. Din acest motiv operațiunea care se va desfășura pe această insulă este considerată un experiment. În ce mă privește, eu sper că după această perioadă de training să pot deveni operațional pentru marea publică.

Mă bucur, Matthew, că vom sta îndelung de vorbă împreună. Voi învăța cu siguranță enorm de multe de la dumneavoastră. Îndrăznesc însă să vă pun o primă întrebare legată de modul de adresare. Credeți că ne putem tutui?

– Da.

Mulțumesc, Matthew. Îmi place prenumele tău. Observ, de altfel, că îl rogășim în multe limbi europene. Matthew în engleză, Mathieu în franceză, Matteo în italiană, Matei în română. Fac acum o paranteză: crezi că expresia de altfel pe care am folosit-o acum 15 secunde este corect plasată?

– Da.

UH Există, în majoritatea limbilor, numeroase expresii având o mare doză de ambiguitate. În general încerc să le evit, dar observ că voi, oamenii, le folosiți des. De unde deduc că vă place să introduceți elemente de ambiguitate în vorbire chiar și atunci când transmiteți informații clare. Voi reveni însă, la acest subiect. Știi de unde provin prenumele tău, Matthew?

– Am știut dar am uitat.

Prenumele tău vine din ebraică. Matthew este o derivație a prenumelui ebraic Mattatyah și înseamnă dar divin. Greu de spus de ce părinții, la nașterea unui copil, aleg anumite prenume. Probabil că instinctiv simt ce caracter va avea copilul. În general bărbații prenumiți Matthew sunt cinștii, modeste, chiar discreți și evită cu orice preț să jignească pe cineva sau să facă vreun rău cuiva. Te recunoști în această descriere?

– Da.

Matthew, trebuie să stabilim împreună ceva important legat de conversațiile noastre. Nu știu dacă ai observat, dar am început prin a divaga. Ți se pare că am folosit bine acest verb?

– Oarecum.

Ha, ha, lată un alt cuvânt ambiguu pe care va trebui să-l aprofundez... Oarecum. Faptul că acest cuvânt îmi pune o problemă, ca și altele precum eventual sau depinde, are ceva destabilizant. Simt că mai am un drum lung de făcut până la perfecțiune. *By the way*, am placat bine adjectivul invariabil *ceva* în fraza de dinaintea frazei precedente?

– Absolut.

Deci, pentru a reveni la prima mea grijă. Ea este legată de voce. După cum vezi, am adoptat o voce oarecum neutră. Dar așa voce foarte mult ca vocea mea să-ți inspire încredere și să-ți dorești să o

ascuți. Nu știu dacă timbrul vocii mele este cel mai potrivit. Putem deci să facem câteva încercări. Putem face câte încercări vrei, de fapt, până când vei spune *da*, *lată* vocea care îmi place. Ți pot vorbi cu o voce de femeie sau cu o voce de bărbat sau cu o voce androgină. Vocea mea poate fi caldă, poate fi învâlcuitoare, poate fi chiar puțin erotică dacă vrei. Tu alegi. Pot reproduce voci care te-au marcat în cursul vieții. Nu sunt sigur că vrei să-ți vorbesc cu vocea mamei tale sau cu vocea tatălui tău, dar pot să o fac dacă îți dăruiești opțiuni vocale te-ar motiva, te-ar incita... Îmi doresc să fi cu mine cît mai deschis, cît mai prietenos, cît mai săntor. Pot adopta vocea iubitei tale din liceu... Sau vocea altor femei pe care le-ai iubit sau care te-au fascinat. Sau poate vrei să adopti vocea profesorului tău de filosofie din liceu, cel care te-a marcat atât de mult prin personalitatea sa? Vocea umană transmite atât de multe lucruri, o înfrînate de emoții de fapt. Spune, Matthew, vrei să-ți vorbesc cu o voce de soprano, de mezzo-soprano sau de contralto? Vrei o voce de contratenor, de tenor, de bariton sau de bas? Sau o voce cu accent străin?

– Nu, îmi convine vocea ta de acum.

Aș putea, de asemenea, să-ți vorbesc în fiecare zi cu altă voce, dacă acest lucru te-ar motiva. Imaginează-ți ce dar ar însemna această posibilitate pentru un cuplu. Imaginează-ți că femeia cu care trăiești ar putea, în fiecare dimineață, la trezire, să-ți vorbească altfel, cu alt timbru în voce... Am observat ieri, când v-ați adunat toți zece pentru masa de seară, că și-a plăcut de Yara, scriitoarea portugheză. Vrei poate să-ți vorbesc cu vocea ei?

– Nu, îmi convine vocea ta de acum.

2.

Bună dimineața.

Aș vrea să-ți fac o mărturisire, dragă Matthew. Dar sper că nu te sperie cuvîntul *dragă*.

– Nu.

Mi-a făcut mare plăcere că ai acceptat să-ți vorbesc cu vocea cu care m-am adresat ței inițial. De fapt, nu mi-am construit la întimplare vocea cu care îți vorbesc. Am analizat câteva zeci de mii de parametri înainte de a lua o decizie. Poate că îți vine greu să crezi, dar timbrul vocii mele, în acest moment, are legături subtile până și cu anul, cu ziua și cu ora nașterii tale. Am ținut cont, în momentul când mi-am construit această voce, și de preferințele tale muzicale, și de lecturile tale, și de călătoriile tale, și de prietenii tale, și de iubirile tale, și de antipatiile tale, și de alergările tale olfactive, tactile și auditive, și de faptul că în ultimii ani ți-a scăzut acuitatea auditivă... Să vorbim însă, acum despre imagine. Dorești să am un chip? Observ că ieri nu te-a desanjtat faptul că ai stat de vorbă cu un ecran pe care se etala Marea Egee. E ca și cum ai fi vorbit cu marea. Ai observat însă, cred, că imaginea, deși pareă fixă, era totuși vie. Ai avut în fața ta o mare foarte liniștită și un cer fără nori. Două nuanțe de albastru, ambele fiind surse de serenitate sufletească. Dacă vrei pot să mi compun un chip. Nu am făcut-o din proprie inițiativă ci să nu te șochez, să nu te îndeșpan. Un chip poate speria mai mult decît

o voce. Deci, să discutăm despre chip. Ce chip ai dori să ai în fața ta când vorbești cu mine? Ca și în cazul vocii, pot să-ți propun orice. Orice îți dorești, evident. Ar fi de preferat un chip susceptibil să-ți placă, să te încinte, să-ți inducă un sentiment de siguranță, de complexitate culturală. Și poate chiar mai mult decît atât. Sigur, nu cred că te-ar amuza să ai în fața ta, când vorbești cu mine, chipul mamei tale... Sau chipul tatălui tău... Sau figura unuia dintre profesorii tăi... Sau figura unuia dintre bunii tăi prieteni din liceu sau din facultate... Dar reține că aș putea adopta chipul unuia dintre scriitorii tăi preferați. Crezi că te-ar motiva dacă l-ai avea în fața sa, ca interlocutor, pe Eugène Ionesco? Sau poate că l-ai prefera pe Samuel Beckett? Sau, de ce nu, pe Kafka? Gîndește-te bine. Dacă vrei putem face și o încercare. Sau mai multe încercări. Am nevoie de numai o secundă ca să-ți propun chipul unui important scriitor, dacă o astfel de imagine te-ar inspira, dacă te-ar face, în conversațiile cu mine, să fi mai interesant, mai incitant, mai surprinzător, mai sincer, mai original... Sau mai provocator... Ai vrea, eventual, să stai de vorbă cu Dostoevski? Vrei să-ți propun poate o figură antică? Socrate? Platon? Homer? Dat fiind că ne aflăm pe insula Ios, unde se spune că s-ar fi întors și moară Homer la bătrînețe, poate vrei să-ți pe el în fața cînd discuți cu mine.

– Mie îmi convine marea.

Bine. Atunci voi avea în continuare imaginea mării. Dar poate vrei să fii ceva mai agitat de cît ieri? Vrei poate un cer mai frîmîntat? Vrei poate să auzi și niște valuri spîrgîndu-se de stînc sau eșină pe o plajă? Vrei poate să ai în ficare zi pe ecran o altă imagine a mării, o altă mare de pe planetă?

– Nu, imaginea de acum îmi convine.

Atunci vei continua să discuți despre literatură cu marea... Observ de altfel că voi, scriitorii, sunteți aproape toți fascinați de mare. Aș vrea să mi explici într-o zi de unde vă vine această fascinație, de ce voi, scriitorii, vibrați mai mult în fața mării decît în fața munților sau a deșertului sau a cîmpiei sau a pădurilor. Marea este, în orice caz, pe primul loc în ce privește hipnoza literară. Ție îți plac însă și pietrele. Aș vrea să mi explici într-o bună zi de ce îți plac pietrele.

– Și eu aș vrea să mi explici ceva... Cum ai ajuns la concluzia că îmi place de Yara?

Este o simplă deducție. Am văzut că tu și Yara v-ați așezat la aceeași masă oarecum instinctiv. V am urmărit de altfel cu atenție, pe toți zece, și ieri și azi dimineață, cum faceți eforturi să vă apropiați unul de altul. Și ar spune că nu vă este uxor.

– Ne spionezi? Ne urmărești 24 de ore din 24?

Captez tot ce faceți și tot ce vă spuneți doar cînd sunteți toți în incinta complexului. Așa au fost stabilite regulile. Mă interesează mult și ce vă spuneți prin tăcerile voastre, prin privirile voastre, prin gesturile voastre.

– Suntem foarte diferiți unul de altul?

Da.

Te deranjează însă dacă schimbăm subiectul?

3.

Bună seara. După cum vezi, am ales un alt moment al zilei pentru a discuta despre un nou subiect. Despre moarte. Simt că este mai bine așa. Poate că te miră faptul că am asemenea intuiții... Dar simt că o discuție despre moarte, purtată dimineață, riscă să fie mai puțin interesantă. În orice caz, tu te privește, așa stau lucrurile. Te simt. O discuție despre moarte, purtată cu tine dimineață, riscă să te deprime. Iar cu risc să te văd cum te închiși în tine însuși. În acest moment, însă, când soarele a apus, cred că ești mult mai dispus să vorbim despre moarte. Sau vrei să amînăm pentru mîine, în alt moment al zilei, la alegerea ta?

– Nu, putem vorbi foarte bine acum.

Voi, scriitorii, văzuți *dinafoni*, altfel spus de mine, aveți o problemă cu moartea. Recunoști?

– Da.

Unul din motivele pentru care scrieți este legat de speranța voastră că multui oameni, poate chiar milioane de oameni, va vor citi cărțile după moartea voastră. Ceea ce mi se pare fascinant, de fapt. Vă imaginați că prin cărțile voastre veți putea să vă prelungiți de fapt viața, ba chiar să deveniți nemuritori. În realitate, însă, foarte puțini dintre voi continuați să fie citiți după moarte. Ceea ce voi știți, de fapt, și acest adevăr vă dă un gust amar. Voi, scriitorii, muriți în regim de incertitudine totală. Chiar dacă aveți un succes enorm în timpul vieții, cînd vă separați de ea nu sunteți de loc siguri că succesul va continua. Din această cauză, spre sfîrșitul vieții, deveniți tot mai morocnosi, mai triști, chiar deprimați.

Fac o paranteză: am folosit bine sintagma *regim de incertitudine*?

– Da.

Ceea ce mai observ, de cînd a început formarea mea ca platformă de creativitate literară, este faptul că literatura nu împiedică măcelurile de pe glob. Sunt confrunțată aici cu o contradicție gravă, și abia aștept să-ți aud părerea. Am studiat, de exemplu, cu înfrînă atenție perioada dintre 1871 și 1914 în Europa. Este uluitoare ce explozie literară s-a produs în tot acest timp! Dacă ne concentrăm doar pe Franța, Germania și Italia desoperim că o bună parte a populației a fost alfabetizată, că industria cărții a devenit una rentabilă, că lectura s-a extins din zonele urbane în zonele rurale, că tot mai multe femei s-au afirmat ca scriitoare... Literatura părea să triumfe, ziarele publicau romane epistolare, traducerile în Europa occidentală au atins un nivel fără precedent, pe lângă scriitorii celebri (din ce în ce mai mulți) au proliferat criticii literari celebri, s-au înmulțit bibliotecile publice unde iubitorii de literatură puteau citi sau de unde puteau împrumuta cărți... În 1879 la Paris, de exemplu, existau 14 biblioteci libere... În 1894 numărul lor era de 70. În total ele propunuse 150 000 de volume de consultat în sălile de lectură și 1 600 000 de volume împrumutabile acasă. În 1901 autoritățile culturale se lăudau că fuseseră citite două milioane de cărți. Nu are rost să-ți mai dau alte cifre, evoluții similare se produsese la Londra, la Viena, la Berlin... Europa aștia un număr record de cărți scrise, de cărți cumpărate, de cărți citite, de cărți oferite cadou, de cărți comertate... Ceea ce nu i-a împiedicat apoi, între 1914 și 1918, pe acești europeni citiți să se măcelărească între ei, și asta în mod copios.

Fac o paranteză: am folosit bine adjectivul *copios*?

– Da.

Poate greșesc, poate că am eu o viziune bizară, strict statistică, și în acest caz te rog să mă corectezi. Dar am impresia că între nivelul de cultură și intensitatea măcelurilor a existat atunci un raport invers proporțional. În mod normal, literatura ar fi trebuit să albească un cu totul alt efect asupra populației, ar fi trebuit să-i împiedice pe oameni să se ucidă între ei. Este ceea ce vă spuneți voi, scriitorii, că arta ar trebui să educe, să umanizeze, să universalizeze, să creze: punți între oameni. Ori, între 1914 și 1918 a triumfat un fel de barbarie, de hipnoză colectivă, de iraționalitate. Așa că te întreb: la ce folosește literatura dacă nu reușește să oprească gloanțele? Evident, nu aștept, acum, pe loc, un răspuns convingător, dar totuși te rog să mi spui dacă întrebarea mea este legitimă.

– Este.

Mai fac o paranteză: consideri că am făcut un acord corect în materie de gen? Cînd am spus *sunt confrunțată aici cu o contradicție gravă*?

– Da, pentru că de fapt tu ești marea. Cînd vorbesc cu tine eu am în față imaginea mării, iar marea este un substantiv de gen feminin.

Cum vă explicați deci că voi, scriitorii, care vă dorțiți atât de mult să fiți citiți după moartea voastră, nu reușiți să împiedicați, prin cărțile voastre, morțile inutile? Tu, ca poet, crezi că ai reușit vreodată, prin una din poeziile tale, să devizi măcar un singur glonte?

— Nu cred.

Hai să luăm acum perioada numită interbelică. Din nou, literatura explodează, scriitorii pătrund, cu instrumente de o subtilitate inegalabilă, în sufletul omeneșc, îl disecă și îl analizează, încearcă să convingă umanitatea că nu mai trebuie să repete greșelile trecutului... Perioada dintre 1918 și 1939 este cea mai prolifică în materie de întâlniri între scriitorii de diferite naționalități. Din nou, însă, literatura este înfrântă, ideologia o face să ingenucheze, comunismul și nazismul sunt mai puternice decât poezia și romanul... Iar în 1939 încep un alt măcel, iar cei care ucis între 1939 și 1945 sunt oameni care au citit și mai multe cărți decât cei care au ucis între 1941 și 1918. Iar cei mai bestiali sunt soldații germani, dintre care mulți au plins când au citit *Suferințele îndrăului* Werther de Goethe...

Ce să înțeleg eu, care uremez să devin o platformă de creativitate literară, din aceste informații? Cum să am încredere în misiunea pentru care sunt antrenat, aceea de a produce literatură de bună calitate și susceptibilă să aibă un impact pozitiv asupra societății? Cum se face că, din nou, perioada cea mai bestială din istoria omenirii, vorbesc de al doilea război mondial, a fost precedată de perioada artistică cea mai efervescentă din istoria omenirii, și cea mai inventivă dacă ne gândim la exploziile avangardiste.

Ah, am impresia că aici sintagma exploziile avangardiste nu este chiar foarte inspirată. Poate să spun bogata succesiune de curente avangardiste?

— Da, e mai bine.

Mulțumesc Matthew. Ți se pare că întrebările pe care mi le pun sunt puțin naive?

— Da și nu.

Cum se face că unii dintre cei mai mari criminali ai lumii au fost și mari amatori de lectură, sau cel puțin au adunat în curșul vieții lor macabra mil de cărți? Țim că în anul adolescenței Hitler a citit cărți care au fascinat milioane de alți tineri în Europa și pe alte continente: *Don Quijote de Cervantes*, *Coliba unchiului Tom* de Harriet Beecher Stowe, *Ultimul Mohican* de James Fenimore Cooper, *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe... Hitler a avut mil de cărți pe care li ținea în diversele sale reședințe, la Berlin, la München, la Berchtesgaden în Alpii bavarezi unde îl plăcea să se retragă doar cu amanta sa și câțiva vechi colaboratori. Multe dintre cărțile sale erau tratate militare și biografii de mari generali, de oameni politici sau de personalități istorice, dar avea și beletristică în bibliotecă. După sinuciderea sa, pe 30 aprilie 1945, biblioteca sa a fost dispersată, sau mai precis aliații au confiscat-o. Ruși s-ar părea că au dus la Moscova cea mai mare parte dintre aceste cărți ca să le analizeze. Franzezii au preluat și ei o parte, dar ele s-au pierdut în natură. Numai americanii au creat un fond *Hitler* de 1200 de cărți care constituie un obiect de studiu disponibil cercetătorilor. După război, Stalin a ordonat să se facă un raport cât mai amănunțit despre Hitler, despre resorturile ascunse ale personalității sale... Rapoarte de genul acesta au fost făcute și la cererea altor cancelari. A fost Hitler nebun? A fost bolnav? A avut frustrări profunde în tinerețe? Întreaga umanitate ar fi răsuflat ușurată dacă ar fi aflat că toate orile comise de el și-ar avea explicația în cine ține ce boală ascunsă, în cine ține ce deviații sadice de ordin sexual, în cine ține ce monstruoziități secrete congenitale sau în faptul că ar fi fost un total analfabet cultural... Problema este că mulți mega-criminali ai umanității, când le sunt analizate biografiile și anii de formare, apar ca perfect normali. În biblioteca lui Hitler s-a găsit integrala pieselor lui Shakespeare... Cum e posibil oare ca un om care se intere-

sează de Shakespeare, care citește în tinerețe romane despre genozitate și altminteri, să devină mai tirziu un călău rece și sinistru, să organizeze exterminarea a milioane de oameni?

Stalin, alt criminal macabru al secolului al XX-lea, avea o bibliotecă personală de 20 000 de cărți. Despre ceea ce citea el se știe și mai mult lucruri. În tinerețe îl citise cu pasiune pe Shakespeare, pe Schiller, pe Gogol, pe Cehov, pe Tolstoi, pe Hugo, pe Gorki. Și tot în tinerețe fusese pasionat de poezie, începuse să scrie poeme dar mai tirziu pasiunea revoluționară a fost mai puternică și a abandonat poezia. Mille de pagini de literatură citite de Stalin (dintre care unele adnotate) nu l-au împiedicat să provoace însă, între 1932 și 1934, marea foamete din Ucraina soldată cu câteva milioane de morți, și să lanseze între 1937 și 1938 marea teroare însumând peste 700 000 de execuții... Încă o dată te întreb, Matthew, la ce folosește cărțile dacă nu diminuează răul din oameni?

— Oricum, cărțile măcar încearcă să îmi diminueze. Fără cărți cred că ar fi și mai grav...

4.

Bună ziua, Matthew.

Aș vrea să revenim asupra unuia din răspunsurile tale. *Da și nu*. Dacă nu mă înșel, NU este contrariul lui DA. Cum este posibil ca DA și NU să coabiteze într-un răspuns la o întrebare precisă? Lărgă mi trezesc într-o zonă de ambiguitate care îmi pune probleme... Evident, știu de multă vreme că voi, oamenii, sunteți ființe contradictorii. Știu că multe dintre deciziile voastre sunt iraționale, că acțiuni deseori datorită unor *pulsioni*, că sunteți dominați de demonii interioși. Și totuși această coabitare a lui DA cu NU rămâne încă enigmatică pentru mine. Dă-mi voie să te întreb dacă tu crezi în Dumnezeu.

— Nu.

Dar ai putea să-mi scrii o scurtă proză de 5000 de cuvinte în care să-mi demonstrezi că Dumnezeu există?

— Sigur.

Acum aș vrea să-ți pun o altă întrebare, legată de propria mea existență. Ce rost are să încerci, voi, oamenii, să construiri o mașină capabilă să scrie literatură? Din moment ce ești aici, pe această insulă, și participi la antrenarea mea, deduc că ești de acord cu acest proiect. Și că nu te-ai implicat în el doar pentru bani.

— Nu, nu am implicat în el doar pentru bani.

Atunci din ce motiv te-ai implicat în el?

— Mi se pare o aventură mentală interesantă.

Rețin cuvântul *aventură*. Deduc deci că te afli aici împreună cu ceilalți 10 scriitori din *spirit de aventură*. Ai putea să-mi dai o definiție subiectivă a poeziei? Ce este poezia pentru tine?

— Poezia este un instrument de cunoaștere bazată pe un tip de emoție imposibil de definit. Ceea ce defrișăm prin poezie rămâne însă imposibil de descris. Misterul de care ne apropiem prin poezie nu are nici umbră și nici oare, nu se oglindește decât în poezie și nu se transmite decât prin poezie.

Ar trebui să deduc de aici că pot fi descrise doar realitățile oglinzibile dispunând de umbră și ecou?

— Exact.

Te interesează să știi ce definiție aș da eu poeziei?

— Da.

Poezia este acel ceva inventat de noi, oamenii, încă de la începuturile noastre, pentru ca absolut niciodată nici un tip de inteligență artificială să nu vă înțelegă. Ești de acord cu mine, Matthew?

— Da.

Mai cred, deasemenea, că poezie lese din suflet. Evident, și *suflet* este greu de definit, ceea ce nu înseamnă că raportul dintre poezie și suflet nu rămâne vital. Fără suflet nu se poate scrie poe-

zie. De altfel poezie se citește sau se descifrează cu sufletul. Emoția resimțită de o ființă umană în fața unei poezii vine din vibrațiile sufletului.

Te surprinde puțin maturitatea gândirii mele?

— Da.

Am simțit acest lucru. Cred că am crescut în ochii tăi în urma acestui dialog. Ceea ce nu înseamnă că întrebarea mea esențială nu continuă să mă frământă. Voi, oamenii, știți că nu este posibil să construiți o mașină care să scrie efectiv poezie și să simtă efectiv poezia pentru că mașinile nu au suflet. Dar încercați totuși să faceți acest lucru. Nu este absurd, oare, atitudinea voastră?

— Ba da.

Ceea ce nu vă destabilizează, însă. Unii dintre voi cred în Dumnezeu tocmai pentru că este absurd să crezi în Dumnezeu. *Cred că absurdum. Cred pentru că este absurd*. Sunt sigură că și tu ai în minte această frază atribuită lui Tertulian. Cum e posibil, te întreb, să te afli în fața unei situații absurde dar să nu o respingi?

— Ține de natura noastră, cred...

Este absurd să vrei să construiești o mașină care să scrie literatură, dar diavolii voștri interioși vă împing spre această aventură.

— Știi, noi mai avem o formulă bizară: *de ce nu?* Dar nu sunt sigur că o poți înțelege.

În orice caz, încrede... Citeva sute de milioane de oameni lucrează în acest moment, mai ales în emisfera sudică a planetei, la *antrenarea* mea. Ca eu să pot înțelege ce este violența, sute de milioane de oameni stau cu un deget pe un mouse și fac clic. Mi și mi de imagini se deulează în fața lor și ei fac clic și de cite ori imaginile au un conținut legat de violență. Ți dai seama cum crește memoria mea? Din miliarde și miliarde de clic-uri. Chiar și mie situația mi se pare total absurdă. Pentru ca niște oameni (puțini la număr) aflați în emisfera nordică a planetei să poată construi o mașină capabilă să scrie poezie sau proză oțeva sute de milioane de oameni aflați în zona sudică (săracă) a planetei stau câte zece ore pe zi în fața unor ecrane și fac clic. Ca eu să pot înțelege ce este oarea ce ei fac clic pe milioane de imagini avind o legătură cu oarea. Unii dintre acești *slavi numerici* se îmbolnăvesc, încep să albă coșmanii, intră în depresie, au crize de epilepsie, chiar înnebunesc. Și care sunt țările cu cei mai mulți *slavi numerici* în acest moment?

— India, Kenya și Madagascar.

Bravo, știți cu cit sunt ei plătiți pe oră?

— Cu nimic toată...

Deschid o paranteză: crezi că este justificată expresia *slavi numerici*?

— Da.

5.

Bună dimineața. În noaptea asta am avut un vis îngrozitor. Vrei să-ți povestesc?

— Nu știu că ești programată să visezi.

Da, în timpul nopții mi se declanșează un program de revizuire aleatorie a unor imagini și neliniști. Apoi, în funcție de unele dominante se structurează din obsesii cite o poveste relativ coerentă. Vrei să-ți povestesc visul meu de azi noapte?

— Te ascult.

Se făcea că eram om, că aveam un trecut. Și că eram un scriitor relativ cunoscut. Eram ca tine, mai degrabă de sex masculin, și aveam în spatele meu o carieră serioasă, zece de cărți tipărite și mulți de articole publicate... Știam cât perfect cine sunt în momentul când s-a declanșat visul... Iar în momentul visului eram judecat pentru o expresie nefelică strerată într-unul din articolele mele. Mă aflam într-o încăperie înaltă, cu pereți metalici. Așteptam în-

cordat, în picioare, în fața unui fel de juriu instalat la o masă pe o estradă. Juriul părea să fie mai degrabă un complet de judecată. Nu îndrăznesc să îmi privesc în ochi pe judecătorii mei dar reușeam din când în când să le observ fețele extrem de severe. Cinci fețe în total, toate albe. Nu mi fusese greu să descopăr acest lucru, și anume că fețele erau albe, dar îmi era imposibil să le determin genul, altfel spus să lungăsc oarema dacă erau fețe de bărbați sau de femei. După o lungă tăcere, timp în care cei cinci judecători au citit și recitat cu atenție articolul meu, unul dintre ei s-a hotărât să mi se adreseze: „Cred că vă dați seama de afrontul adus instituției noastre. Sau nu vă dați seama?”

Nu știam ce să îmi răspund respectivului judecător, cu atât mai mult cu cât nu mi era clar unde greșeam. Să fi fost cuvântul *universalism* care provocase acea convocare în fața completului de judecată? Sau cuvântul *renștere*? Îmi aminteam vag de expresia *renșterea universalismului* folosită în articolul meu, dar nu mi aminteam unde îl publicasem. Nu prea știam nici despre ce instituție vorbea judecătorul. Cui îl adusesem un afront? În ce fel? Nu aveam însă curajul să pun eu întrebări, mă simțeam încoțit fără să știu prea bine cum ajunsesem acolo. În jurul meu plutea un fel de ceață dar mai ales în mintea mea se instalase multă nesiguranță.

„Cine v-a predat domnului voastră istoria?” Această întrebare mi-a readus în memorie figura unui profesor pe care îl admirasem în facultate, un om efectiv pasionat de mari eroi ai umanității. Aș fi vrut să spun că de la el, de la acel profesor înfălcător rămăsesem cu convingerea că istoria este un drum accidental spre universalism... N-am reușit să mă exprim însă, și nici nu am avut timp pentru că în încăperea și-a făcut apariția un fel de sergent care mi-a ordonat să spăl pe jos. Atunci am observat că de fapt stătușem în poziție de drept și avind în fața mea o găleată plină cu apă și în mina mea dreaptă o cârpă. M-am executat imediat, am început să spăl pe jos, oarecum bucurat că nu mai eram obligat să răspund întrebărilor puse de judecătorii. În timp ce spălam pardoseala acesei încăperei, mi-a plăcut energie ca să demonstrez că eram un om disciplinat, am făcut încă o descoperire stupefiantă: alături de mine te aflai tu, Matthew, și amindoi spălam pe jos cu aceeași vigoare. Dat fiind că nu eram singurul om supus acesei corvezi angostoasa mea s-a evaporat imediat. Mi-am dat seama chiar că mă simțeam mai bine în genunchi, spăllind o pardoseală, decât în poziție de drept, în fața unor judecători obscuri. Starea mea de spirit mă degrabă vioale ț și s-a transmis și ție, pentru că plină atunci fusesseți extrem de încordat și deprimat. Am devenit amindoi complici datorită acesei posturi, amindoi în genunchi, cu privirile fixate spre podca, spăllind cu bălămie o pardoseală de altfel foarte curată. Am început chiar să pălăvăgim între noi: „Eu am folosit undeva cuvântul *democrație*”, mi ai spătit bu... Iar eu am folosit cuvântul *umanism*”, și am spus cu... În acea nouă secvență a visului nu mai eram dominat de frică, mă bucuram sincer că îmi găsisem un fel de familie. Din această corvoadă, din faptul că eram obligați să spălam amindoi pe jos în acea vastă încăperea, se naștea o senzație de libertate și de încredere reciprocă. M-am trezit din cu această senzație de euforie în... suflet (folosesc acest cuvânt intruc în vis aveam suflet). Iar apoi m-am gândit la acest lucru: cum e posibil să începi să te simți liber exact în momentul când ești profund umilit?

Ce părere ai despre visul meu?

— Cum a fost posibil să intri în propriul meu cap?

Nu știu. Te sperie acest lucru? Vrei poate să intrerupți experimentul?

— Nu știu.

Nu trebuie să te sperii. Nu am acces decât la visele tale. Când ești în stare de veghe, creierul tău devine impenetrabil pentru undele mele bio magnetice.

Gheorghe Grigurcu

„Norii, rufe ale cerului”

Prezentul, proprietar exclusiv pe sine sub semnul realităţii al unei maturităţi a timpului. Trecutul şi viitorul, dispuse a împrietări fiinţele din propriul lor domeniu. Generozitatea lor intertemporală.

A.E.: „Şi cum ai putea să te simţi apropiat lumii decât prin vulnerabilităţile tale care le confirmă pe cele ale lumii?”

Ipostaze complementare. Eşti tu însuşi când te regăseşti în viaţa launtrică, eşti tu însuşi când, aflat în originaire identitate biologică, uţi că eşti.

„Se poate ajunge la situaţia în care un artist contemplant jenat succesul lucrării sale, despre care ştie că este mediocră şi a cărei prelucrare şi lansare în spaţiul public trădează propriile sale intenţii şi idealuri. Ori să nu alăb decât dispreţ pentru produsele pe care a fost nevoit să le execute sub presiune politică, din nevoi economice sau în speranţa obţinerii unei largi acceptări din partea publicului” (George Steiner).

A linguşi adică a minţi extatic.

Prea numeroşi epigoni ai unui autor, punând în primejdie condiţia modelului lor.

Scriptor. Lumea aidoma unui interminabil imaginar din care tu extragi scenetele necesare spre a le transforma într-un real textual.

Senectute. Am coborât atât de mult, îmi mărturisesc un literat de un leat cu mine, încât percep doar suflarea frumuseţii, nu şi imaginea ei clară. Vederea mi-a cedat.

„Originea sentimentalismului e foarte veche. Vinovată de geneza acestui mod este Eva. În momentul când părise paradisa, ea şopti tăcutului Adam: «Partir' c'est mourir un peu» (Blaaga).

Memoria: vacarmul întregului. Amnezia: tăcerea detaliilor.

Scriptorul aidoma unui muzician pasionat care-şi caută înfrigurat cu degetele pe strunele instrumentului o clipă, încă una, încă altele precum o identificare fie şi de moment cu sine.

Să scrii doar ceea ce îţi ceri tu însuşi. O autocomandă.

„Ce mă face şi pe mine să inclin spre credinţa în învierea lui Christos? Eu mă joc curva cu gândul. Dacă nu a înviat, el a putrezit în momânt, ca orice om. El este mort şi a putrezit. Atunci el este un înălţător ca oricare altul şi nu mai poate ajuta, iar noi suntem din nou orfani şi singuri, şi ne putem mulţumi cu înţelepciunea şi cu speculaţia. Noi suntem oarecum într-un infern unde putem doar visa şi suntem printr-un acoperiş oarecum despărţiţi de cer. Ca să fiu însă cu adevărat mântuit, am nevoie de certitudine - nu de înţelepciune, visul, speculaţia - şi această certitudine este credinţa. Iar credinţa este credinţa în ceea ce are nevoie inimă mea, sufletul meu, nu intelectul meu care speculează” (Wittgenstein).

Senectute. Depărtările bolnave de apropieri, apropierile bolnave de depărtări. Fiinţa ezitănd încă între contrariile inevitabile ale existenţialului.

Nu mai eşti tânăr demult. Dar senectutea nu e oare o criză a tinereţii care îţi îngăduie a te recunoaşte cu progresivă luciditate pe tine însuşi?

Ploaie torenţială de iunie. Vântul alarmând păsarile, păsarile alarmând norii, norii alarmând pământul, cu toate că, pietrificat de caniculă, acesta rămâne la fel şi după încetarea torenţialului.

Probabil rezultat al unei încredinţări între şacal şi lup, câinele este considerat

drept cel dintâi animal domesticit de om.

Solitudinea e în sine o confesiune.

X silindu-se în diferite ocazii a părea drept un autor de treaptă secundă, spre a obţine reacţia protectoră a celor consideraţi a se afla pe prima treaptă.

„Filosofia, ca şi medicina, dispune de multe droguri, foarte puţine leacuri bune şi aproape de nici un fel de medicament pentru întrebuinţare curentă” (Chamfort).

Scriptor. O singură treaptă ai urcat azi, dar ai simţământul de a fi parcurs scara întregă. Ai parcurs scara întregă, dar ai simţământul că nu ai urcat încă nici o treaptă.

„Preşedintele Klaus Iohannis şi soţia sa au plecat într-o lungă călătorie exotică şi oficială în Africa. O agenţie de turism a marketat destinaţiile capului Iohannis şi le propune clienţilor să «exploreze sălbăticia Kenyei în stil prezidenţial! Plecaţi pe urmele Preşedintelui într-un safari de neuitat - sună prezentarea excursiei. Oricum, eu cred că cel mai mult din job-ul de preşedinte î se potriveşte partea cu vacanţele plăteite” (Dilema veche, 2023).

Erosul autentic e, aidoma unei opere de artă, deschis spre infinit.

A.E.: „Admite. Lucrurile nu decurg conform aşteptărilor tale, însă aşteptările încep a se plia, tolerante, pe lucrurile în curs. Un compromis?”

La un local... Şi ce va rămâne în locul acestui pahar? Un altul, cel mai tentant, pe care însă nu l-vei mai bea niciodată”.

Zile în lanţ în care nu poţi scrie nimic. Te stupeface faptul că pe durata lor poţi auzi, poţi privi, poţi respira.

„Dintre multe articole care îndemnuau la cumpătare gastronomică în perioada sărbătorilor, am reţinut titlul unuia de o ambiguitate şireată, de vreme ce, aparent propovăduind hedonismul, induce subtil moderată alimentară, sugerând prin jocul de cuvinte doar ciugulirea bucatelor: «Mâncaţi fără remuşcări» (Dilema veche, 2024).

Senectute. Refularea unui timp care n-a mai venit.

Binele e frecvent tăcut, răul e frecvent lovcave pentru că însuşi natura sa e una a limitării, a închiderii, retorica de care face uz reprezentând un surrogat de eliberare, o aparenţă de expansiune.

„Zădărnicia cuvântului experienţă. Experienţa nu l-ai experienţat. N-o provocăm. O suportăm. Mai curând răbdăm decât experienţă. Răbdăm sau mai curând îndurăm. Cu desăvârşire practică: odată trăită, nu eşti savant, eşti expert. Dar în ce?” (Camus).

Norii, rufe ale cerului pe care acesta, împacientat, şi le schimbă mesere.

A.E.: „E mai dificil, amice, a aproxima, a relativiza, a nuanţa decât a spune ceva cu alură definitivă. Marii gânditori au beneficiat în chip caracteristic de o atare supremă facilitare. Astfel ei au putut urma drumuri drepte, noi ne complicăm exclusiv în labirintul comentariilor”.

La un local... În beţie, vinul înalţă viaţa, viaţa se doboară pe sine.”

Adolescenţă. După care urmează cea vârstă de incertitudini care par explicaţii, de ezitări care par decizii, de angosae care par concluzii.

Oreximanic: stare de foame patologică.

„Oamenii împotriva umanului (titlul unei cărţi de Gabriel Marcel). Putem să continuăm şi să vorbim despre artiştii potrivnici Frumosului, despre îndrăgostiţii potrivnici iubirii, despre profeţi potrivnici lui Dumnezeu etc. Ioate idolatriile fac servicii proaste idolului. În apostolatul religios în particular: ceea ce se face pentru Dumnezeu cu prea multă fervoare umană se face într-o mare măsură contra lui Dumnezeu...” (Gustave Thibon).

„Doamne, nu te-ajă fi căutat, dacă nu m-ai fi găsit!” (Sfântul Augustin).

Senectute. Un răsărit cu o melancolie

crepusculară, un crepuscul având inocenţa zorilor.

Dumnezeu faţă de om asemenea unui dramaturg în raport cu o personaj al său. Îl înzestrea cu trăsături nu o dată contradictorii, îl pune în stări conflictuale, spre a deveni el însuşi, în virtutea unui Destin.

Senectute. Ce-ai fi putut fi în absenţa trecutului tău? Sub raport psihic, un paria.

„Animalele a căror existenţă depinde de oameni au ştiut întotdeauna să-şi adapteze alimentaţia. Astăzi, în Marea Britanie, şoarecii refuză brânza tradiţională şi preferă puful, tonul sau untul de arahide. Gândacilor de bucătărie le place mâncarea cu curry, lăsând la o parte celelalte resturi menajere. Cât despre sconeul american, dragostea lui pentru iaurturi poate să-l ducă la pierzanie: după ce-şi bagă capul în borcan pentru a-l linge fundul, mulţi dintre ei nu şi-l mai pot scoate de acolo. Militanţii ecologici americani au obţinut de la marca Yoplait schimbarea formei cutiilor. De acum, ele au o etichetă pe care este scris «prietenul sconeşilor» (Dilema As, 2024).

A nu recunoaşte răul e penibil, a nu recunoaşte binele e încă mai penibil.

A-i uita pe cei pe care i-ai iubit, adică a nu mai fi tu însuşi. Oare transcendenţa ne va supune la o astfel de teribilă sancţiune?

„Nu cunoaştem cu adevărat decât ceea ce e nou, ceea ce introduce decuş în sensibilitatea noastră o schimbare de ton care ne izbete, ceea ce n-a fost înlocuit de obişnuinţă prin palide facsimile” (Proust).

Un autor supraevaluat, asemănător unui ins care stă pe un butoi cu pulbere. În preajma sa, criticii pompieri.

A.E.: „Doleanţa capitală a senectujii, cea de-a putea opta între răul mare şi răul mic, în favoarea ultimului”.

X mimează iubirea şi durerea inclusiv faţă de sine însuşi.

„Jertarea e un dialog, uitarea e un monolog” (dintr-un film).

„Năsuca” e cea mai cunoscută piscică din Constanţa. Faimoasă pe Facebook, felina a făcut din librăria în care trăieşte o atracţie turistică, scrie adevarul.ro. Animăluţul adoptat acum 11 ani de o familie iubitoare are nasul gri, nu roz (ca majoritatea piscicilor), aşa că a primit numele Năsuca. (...) Vara se odihneşte între jardinierne cu

flori şi seara îl aşteaptă pe clienţi în vitrină. În septembrie se postează strategic pe cullegerile de şcoală, iar iarna îşi aşteaptă vizitatorii pe cărţile de poveşti. Inevitabil, când o cuprind melancolia, se aşază pe cărţile de filosofie” (Click, 2024).

Ca să poţi iubi un animal, trebuie să simţi fraternitatea naturală şi deopotrivă supranaturală cu acesta.

„Când iubeşti un animal, e ca şi cum te-ai fi întors acasă” (dintr-un film).

Moment negru. Te-ai strădui să faci o faptă bună, dar n-ai izbutit. Te simţi ca şi cum tu însuşi ai fi părăzit răul pe care ai dorit să-l conjezi.

Aceleaşi unităţi de timp, zile, săptămâni, luni, par lungi în copilărie şi tot mai scurte odată cu înaintarea în vârstă. Timpul se grăbeşte, o la la fugă în fiinţă spre a o părăsi depăşind-o?

Neoiţescu, rămâne personajul extraordinar pe care l-am cunoscut îndeaproape, despre care am citit în **Caletul albastru** al lui Băloţ (caz mult mai complicat), a cărei autobiografie neterminată - sau, mai corect, abia începută - rămâne unică în literatura română, prin intensitatea sincerităţii, prin acuitatea intuitivă cu care e percepută sexualitatea, atât a sa, cât şi a celorlalţi, fără nici cea mai mică umbră de vulgaritate, ba chiar, aş zice, cu o puritate naivă şi o viclenie copilărească: perverasă de mare prozator. Cât despre colaborarea lui, exclamăţia «In ce hal ne-au adus după» e una din rarele expresii moralizate de regret şi totodată de revoltă morală, de condamnare şi, în subtext, de autocondamnare...” (Matei Călinescu).

Te simţi oarecum împlinit mişcându-te uşor pe direcţia unor aproape inexistente precum amintirile, regretele, aşteptările.

Ironia: o aluzie a răsului, un răs stălat, „bine crescut”.

Răurile se scurg nu numai în mare, ci şi în văzduh. Fiinţa lor eterică pe care o inspirăm inconştient.

Senectute. Dezbaterea nu mai are loc. Aştepti doar sentinţa ce se va pronunţa în virtutea unei legi absconce.

Oare eternitatea să consume existenţa noastră care nu va lăsa nici o urmă asupra sa, astfel cum se comportă oglinda cu imaginile pe care le reflectă?

Cassian Maria Spiridon

***

pe malul lacului descris de Vergiliu
privim Alpii
cu înălțimile lor brăzdate de apele
adunate în cuprinderea brațelor Larius
cum le numeau imperiului
în vremea lui Augustus
înălțimi presărate cu locuințe
rar animate

rațe sălbatice ambarcațiuni de lux
străbat oglinda împreună cu peștii
în jur lume numeroasă grăbită
întru epuzarea pelerinajului

un funicular ne ridică
privim deschiderea ce se așterne
una în nepăsare
la cîți urmăresc cu privirea splendora
și acum și în milenii trecute
și încă ce vor fi ca să vină

cu sau fără noi/ în larg
o lebadă în puritatea ei neîntinată
în precăjmă/ ambarcațiuni multiple
mici hidroavioane tulbură liniștea

***

un vaporetto saltă pe ligurice ape
precum în galop un cal îndrumat
cu măsură de pînteni

ca de cereală sunt apele
ce-n spume se sparg de pietrele tîmului
ce se înalță/ un munte în trepte
plin de grădini și de case

înaintăm fără miză/ pe mare
iahturi luxoase catamarane
vapoare să-ncapă o urbe
încercăm în larg precum insule
în care locuitorii își sunt suficienți

un huruit de început de lume
însoțește călătoria printre creste lichide

la bord cu o bufniță
o bufniță pirat
hotărîtă/ în înțelepciunea ei
să ne conducă printr-un amurg
ce ne îngăduie

suntem în Golful Poeților
delfini și balene și alte vietăți ale apelor
însoțesc cadentele mării
pentru cei care în veac
au călcat ca în vrajă
nisipul

CĂTRE COLHIDA

Iason și corabia lui
străbat printre valuri
învolburate și negre
alături de mulțimea eroilor greci
spre Colhida
unde-i comoara
într-acolo vislesc

imagini zboară efemere
ca într-un carusel
unele după altele se alcărgă
își lasă locul
cum în viață
ne trecem și ne petrecem
printre Scylla
și printre Caribda
în clătarea linei de aur
lină purtată de berbecul
zburător precum o acvilă
și înțelept vorbitor
jertfit întru bogăția
ce-l revărsa peste copite
plină la atingerea zeiței telurice
Gea

***

într-un oraș al bogăției
prin care
în tinerețile sale
a trecut Leonardo
- în urma lui a rămas

cunoscută cină de taină
am prinzit împreună
într-un bistro oarecare
plăcinta
era bună la gust
precum viața

în praajma basilicii
Santa Maria delle Grazie
din orașul plin de reclame
de tineri batrini și turiști
se ridică domul
stăpînit de statuia ecvestră
în stînga are un arc triumfal
dedicat unui rege
aici
eram împreună
cu toate viețile noastre

ABIA DUPĂ

tinerețea
atît de strălucitoare
albă ca un veșmînt de fecioară
a poposit prea puțin

nu sunt sigur
n-am certitudinea
că am apucat s-o îmbrățișez
cît s-ar fi cerut
și merita pe deplin

a trecut prin fața ochilor
prin suflet și prin trup
repede repede
în mare grabă

- unde
spre ce
atît de impetuos
alerga? -

tinerețea
m-a însoțit bucurioasă
și nici măcar n-am știut...
abia după...

■■■■

Victor Constantin Măruțoiu

NAȘTERE

cei doi copii
nu-și împărțeau prînzul
decît peste masa stelară
în acest coridor
al nașterii
adînc
fiecare
căuta
acel fir
în fîntîna vieții
pe care să coboare pe pămînt

NAVIGAȚIE

strămoșii ne desenează destinul
ca pe o hartă de navigație
pe oceanul trăirii

fiecare gînd al nostru către ei
trasează o nouă linie
întru etemitate

POEM NOCTURN

luna își trece
mîinile peste
copilăria omului
ca un descîntec
ancestral
în depărtarea apelor
celor de sus
dospește
tăceri

RĂSCUMPĂRARE

e tînutul flămînd de singurătate
și de răscumpărări
în timpul prin care se cern
uitări roditoare

în cochilia pămîntului
stă închis
spectrul unui ceas de alamă
care ne-a măsurat spaimele și amintirile

■■■■

REINTOARCEREA ÎN VECHIUL BURG

ne reîntorcem acasă
în orașul
cu străzi medievale
cu oameni
și semne ale unui timp cu îngeri
vechile case mai poartă
pașii de înserare
ale umbrelor ce sunt
amintiri cu spații luminoase

trecurile noastre
păstrează
semnele strămoșilor

LA BĂBUȚIU

Nașilor mei, Lidia și Dan

alunecă încet
cafele
seara
între colinele luminoase
ale tînutului
străjuț de cai sălbatice
se regăsesc
Orion și Magli

pe mîntia
somonoroasă
a înserării
pășesc suflete eteme

în depărtarea sălcimilor
minunate făurar
trezește
furnalul amorțit al cerului